

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії
Рівненського державного
гуманітарного університету

проф. Р. М. Постолюкський

« 29 » березня 2019р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО)»

для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) молодшого
спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та для вступників, які не
менше одного року здобувають ступінь бакалавра

Схвалено вченою радою Інституту мистецтв РДГУ
Протокол № 2 від 26 лютого 2019 р.

Голова вченої ради
Інституту мистецтв проф. Я. В. Сверлюк

Розробники: доц. Крижановська Т. І.
доц. Гумінська О. О.

Рівне – 2019

Програма фахового випробовування зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та для вступників, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра / Т. І. Крижановська, О. О. Гумінська. – Рівне: РДГУ, 2019. – 9 с.

Розробники:

Крижановська Т. І., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання РДГУ;

Гумінська О. О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання РДГУ

Рецензент:

Григорчук І. С., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри пісенно-хорової практики

Програма фахового випробовування випробовування зі спеціальності 014 «Середня освіта (музичне мистецтво)» для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та для вступників, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра визначає вимоги до рівня підготовки вступників, зміст основних професійних компетенцій, критерії оцінювання знань вступників, рекомендовані літературні джерела, інформаційний ресурс.

Розглянуто на засіданні кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання (протокол №2 від 12.02.2019 р.).

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ	5
Теорія музики	5
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ	7
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	8
ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС	9

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового випробування зі спеціальності 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)» для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та для вступників, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра включає перевірку знань з теорії музики, передбачає комплексну оцінку знань, умінь і навичок щодо їх використання під час розв'язання завдань музичної діяльності.

Програма складається з пояснювальної записки, в якій розкриваються мета вступного випробування, вимоги до рівня підготовленості вступника, порядок проведення вступного випробування, порядок оцінювання відповідей вступників; зміст тем та питань вступного випробування; критерії оцінювання знань вступників; надається список рекомендованої літератури, інформаційний ресурс.

Мета фахового випробування - перевірка рівня розвитку музичних здібностей та здібностей вступника до професійної діяльності за спеціальністю 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)».

Вимоги до рівня підготовки вступників.

Вступник повинен знати:

- основи вокальної виконавської діяльності;
- основи інструментальної виконавської діяльності;
- основи теорії музики (нотна грамота, зміст основних складових та закономірностей функціонування музичного мистецтва);
- понятійно-категоріальний апарат елементарної теорії музики.

Вступник повинен уміти:

- розкривати образний зміст музичного твору в процесі виконання вокального та інструментального твору;
- володіти виконавськими технічними навичками (вокальними та інструментальними);
- логічно розкривати зміст основних музично-теоретичних понять;
- використовувати теоретичні знання у процесі вирішення практичних завдань музичної діяльності;
- осмислювати та вербалізувати власні музично-слухові відчуття в умовах слухової аналітичної роботи.

Порядок проведення вступного випробування.

Вступне випробування проводиться згідно з розкладом, складеним приймальною комісією Рівненського державного гуманітарного університету.

Допуск до вступного випробування вступників здійснюється за умов наявності аркуша результатів вступних випробувань та документа, що засвідчує особу (паспорт).

Фахове випробування проводиться в усній формі, що передбачає надання відповідей на питання екзаменаційних білетів. Вступник отримує тільки один комплект екзаменаційних завдань, заміна завдань не дозволяється. Екзаменаційні білети складаються відповідно до даної програми, друкуються на спеціальних бланках за встановленим зразком та затверджуються головою приймальної комісії Рівненського державного гуманітарного університету.

Під час фахового випробування вступник має право звернутися до екзаменаторів з проханням щодо уточнення умов завдань. Натомість вступнику не дозволяється користуватися сторонніми джерелами інформації (електронними, друкованими, рукописними) та порушувати процедуру проходження фахового випробування, що може бути причиною для відсторонення вступника від вступних випробувань.

Для письмового запису відповідей на екзаменаційні завдання використовуються аркуші усної відповіді відповідного зразка. Після внесення вступником відповіді до зазначеного аркушу він ставить під нею свій підпис, що підтверджується підписами голови та екзаменаторами фахової атестаційної комісії.

Порядок оцінювання відповідей вступників.

Оцінювання відповіді вступників на вступному випробуванні здійснюється членами фахової атестаційної комісії, призначеної згідно з наказом ректора.

Оцінки відповіді кожного вступника визначаються за 200-бальною шкалою.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Теорія музики

Музичний звук як фізичне явище. Звук. Фізична природа звуку. Звук як фізичне явище та відчуття. Види. Звуки музичні та шумові: спільності, відмінності. Механізм виникнення музичного звуку.

Основні властивості музичного звуку, їх виразове значення. Властивості музичного звуку: висота, сила, тривалість, тембр. Природа властивостей музичного звуку, їх виразове значення. Обертоновий звукоряд як основа тембрового забарвлення.

Нотне письмо. Його складові елементи. Нотопис як форма письмової фіксації музики. Види нотації. Нотний стан, ключі, нотні та альтераційні знаки, їх правопис. Одноголосна та багатоголосна партитура.

Метро – ритм, його складові елементи: метр, такт, ритм. Метро-ритм: зміст поняття, характеристика його елементів. Значення метро-ритму в музиці. Види музичних метрів. Строга та вільна метрика.

Поняття про музичний розмір. Види розмірів. Ритм як організація музичних тривалостей. Виразові можливості метро-ритму. Такт. Розмір як його числовий вираз. Види. Норми групування.

Поняття про музичний лад. Види ладів. Ладова система, її головні складові: ступінь, звукоряд, функційні зв'язки. Ладова функційність ступенів мажору та мінору. Тоніка як центральний елемент ладотональності. Стійкі та нестійкі ступені ладу. Класифікація ладів.

Мажорні та мінорні ладотональності. Особливості будови звукорядів, основних та побічних тризвуків. Різновиди мажору та мінору. Квінтове коло ладотональностей.

Взаємозв'язок мажорних та мінорних тональностей: паралелізм, однойменність. Зміст поняття паралелізм та однойменність тональностей. Риси спільності та відмінності паралельних та однойменних ладо-тональностей.

Норми правопису хроматичної гами. Зміст поняття хроматична гамма. Правила написання висхідних та низхідних хроматичних звукорядів мажору та мінору.

Лади народної музики: будова та використання. Лади народної музики: зміст поняття, сфера поширення. Особливості будови звукорядів ладів народної музики.

Інтервали натуральних мажору та мінору. Стійкі та нестійкі інтервали. Правила розв'язання інтервалів. Сутність поняття інтервал. Інтервали в тональності. Зміст поняття стійкості та нестійкості. Закономірності ладового розв'язання нестійких інтервалів. Тритони в натуральних мажорі та мінорі, правила розв'язання.

Інтервали гармонічних мажору та мінору. Характерні інтервали. Норми розв'язання. Інтервали діатонічні та хроматичні. Характерні інтервали гармонічного мажору та мінору. Особливості будови та розв'язання. Тритони гармонічних мажору та мінору.

Консонуючі та дисонуючі інтервали. Сутність поняття інтервалу. Кількісна та якісна характеристики інтервалів. Типи класифікації інтервалів. Консонуючі та дисонуючі інтервали. Абсолютний, досконалий, недосконалий консонанс.

Інтервали в ладу. Сутність поняття інтервал. Інтервали на ступенях мажорного та мінорного звукорядів, їх характеристика. Стійкі та нестійкі інтервали. Ладове розв'язання інтервалів.

Тризвуки натуральних мажору та мінору. Тризвук: сутність понять. Тризвуки на ступенях ладу: основні, побічні. Особливості їх будови. Поняття ладової функції тризвука.

Септакорди. Види. Обернення септакордів. Септакорд: зміст поняття. Великі, малі, мажорні, мінорні, зменшені, збільшені септакорди. Будова. Обернення.

Домінантовий септакорд, його обернення: будова та розв'язання. Особливості побудови, види доміантового септакорду. Будова його обернень, їх розташування та ступенях ладу. Розв'язання в тоніку.

Загальне поняття про тризвук. Види та обернення тризвуків. Тризвук: сутність поняття. Тризвучні акорди терцієвої будови. Види: мажорний, мінорний, збільшений, зменшений. Будова. Обернення.

Загальне поняття про мелодію. Закономірності її будови. Мелодія як основний засіб музичної виразності. Мелодична лінія. Типи. Вокальна та інструментальна мелодії. Особливості. Принципи інтонаційного розвитку.

Альтерація та хроматизм. Знаки альтерації. Зміст понять ладовий хроматизм, альтерації. Знаки альтерації. Альтеровані (хроматичні) інтервали. Модуляційна альтерація.

Загальне поняття про акорд. Види акордів. Співзвуччя та акорд: сутність понять. Функціональність та фонізм акорду. Класифікація акордів (за кількістю звуків, за структурою, за фонізмом).

Загальне поняття про інтервали. Види інтервалів. Сутність поняття інтервал. Фонізм. Складові інтервалу. Види викладу інтервалів. Кількісна та якісна характеристики інтервалів. Обернення інтервалів. Типи класифікації інтервалів.

Загальне поняття про енгармонізм. Зміст понять температура, енгармонізм. Енгармонічна рівність звуків, інтервалів, акордів, тональностей. Значення енгармонізм.

Поняття про мелізм. Найбільш використовувані мелізми, їх позначення та розшифрування. Поняття про мелодичну фігурацію. Орнамента. Види мелізмів: форшлаг, мордент, групето, трель. Запис, особливості розшифрування (виконання).

Головні елементи будови музичної мови: мотив, фраза, речення. Загальне поняття про синтаксис та структурні особливості музичної мови. Фактори членування мелодії. Каденція. Типи Мотив, фраза, речення. Період: загальна характеристика.

Типи тональних співвідношень: відхилення, модуляція, співвставлення. Прийоми зміни тональностей. Зміст понять відхилення, модуляція, співвставлення. Тональний план. Модуляційна альтерація. Спорідненість тональностей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Рівень професійної компетентності вступників оцінюється за 200-бальною шкалою. Виділені такі рівні компетентності.

I рівень – початковий. Відповіді вступника при відтворенні навчального матеріалу елементарні, фрагментарні, зумовлені початковими уявленнями про музичне мистецтво, основи теорії музики. У вирішенні завдань вступник не виявляє самостійності, демонструє низький рівень умінь з музичної діяльності. Вступник володіє окремими поняттями та визначеннями, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії музики.

Виконання музичного твору виявляє не сформованість основних виконавських умінь, містить суттєві текстові, технічні, інтерпретаційні помилки. Вокальне виконавство демонструє недостатнє володіння співацькими навичками, численні інтонаційні, метро-ритмічні помилки, невиразність співу.

II рівень – середній. Вступник володіє певною сукупністю музично-теоретичних знань, відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не обґрунтовуючи взаємозв'язок між ними, знає та може сформулювати з допомогою викладача окремі теоретичні положення за словесним формулюванням і, навпаки; припускається помилок, які повною мірою самостійно виправити не може.

Виконання музичного твору демонструє володіння інструментом, проте поверхове опанування твору, слабку виразність виконання. Виявляє значні текстові, технічні, інтерпретаційні помилки. Вокальне виконавство демонструє ситуативне володіння співацькими навичками, наявні окремі інтонаційні, метро-ритмічні та ін. помилки, що легко долаються. Має місце епізодична виразність співу.

III рівень – достатній. Вступник знає і може самостійно сформулювати зміст основних категорій теорії музики. Самостійно характеризує основні музично-теоретичні положення, застосовує знання у стандартних ситуаціях та спроможний навести приклади їх застосування.

Виконання музичного твору виявляє достатній рівень володіння інструментом, демонструє осмисленість, достатній технічний розвиток, обмежену інтерпретаційну самостійність.

Співацькі навички в цілому сформовані, мають постійний прояв. Спів є достатньо виразним, грамотним. Мають місце окремі прояви інтерпретаційної самостійності. Виконання музичних творів містить незначні огріхи.

IV рівень – високий. Вступник має глибокі, міцні і систематичні музично-теоретичні знання, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно проілюструвати основні положення, використовує здобуті знання і вміння у процесі вирішення поставлених завдань. Відповідь вступника відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань.

Виконання музичного твору виявляє належне володіння інструментом, осмисленість образності виконання, розвинутий технічний апарат, інтерпретаційну самостійність.

Вокальне виконання демонструє сформованість та свідоме використання співацьких навичок, здатність здійснювати самостійну інтерпретацію, досягати виразного виконання.

Таблиця відповідності рівнів компетентності значенням 200-бальної шкали оцінювання відповідей вступників під час фахового випробування

Рівень компетентності	Шкала оцінювання	Національна шкала оцінювання
Початковий відповіді вступника невірні, фрагментарні, демонструють нерозуміння програмового матеріалу в цілому. Виконання музичних творів демонструє несформованість виконавських навичок.	1-99	незадовільно

Середній відповіді вступника визначаються розумінням окремих аспектів питань програмного матеріалу, але характеризується поверховістю та фрагментарністю, при цьому допускаються окремі неточності у висловленні думки. Виконання музичних творів демонструє слабку виконавську грамотність.	100-149	задовільно
Достатній відповіді вступника визначаються правильним і глибоким розумінням суті питання програмного матеріалу. Відповіді та музичне виконання виявляють окремі неточності непринципового характеру	150-179	добре
Високий відповіді вступника визначаються глибоким розумінням суті питання програмного матеріалу. Виконання музичних творів відзначається грамотністю та виразністю.	180-200	відмінно

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдуллина Г.В Систематический курс занятий сольфеджио: метод. пособие для музыкальных вузов СПб:Композитор – Санкт-Петербург, 2005.- 116с.
2. Буцяк В.І., Турко Н.Є. Розвиток фортепіанної техніки на початковому етапі навчання: навчально-методичний посібник – Рівне: РДГУ, 2017, -59с.
3. Генезіс і функціонування музичних інструментів (бандура, баян, гітара, скрипка, фортепіано): Навчально-методичний посібник / Уклад. В.І. Буцяк, Н.Є. Турко, Л.А. Пастушенко / – Рівне: РДГУ, 2018. – 72 с.
4. Виноградов Г.Ф. Учебник гармонии и сольфеджио.-К.:Муз.Україна, 2003
5. Давидов М. Основы формирования исполнительской мастерности баяниста: підручник для муз. ВНЗ та училищ. - К.: Муз. Україна, 1983.
6. Должанский А.В. Краткий музыкальный словарь.- СПб:Лань, 2003
7. Методологическая культура педагога-музыканта: учеб. пособие для студ. высш. пед. Учеб. заведений / Под ред Э. Б. Абдуллина. – М.: Академия, 2002. – 272с.
8. Калашник М.П. Уроки элементарной теории музыки: Навчальний посібник.-Харків: Фактор, 2004.
9. Крижановська Т.І., Лосева Т.Ю. Теорія музиканавчально-методичний посібник. Таблиці, схеми, практичні завдання, контрольні тести.- Рівне, 2007
10. Лисько З. Музичний словник.- К.:Муз.Україна, 1994
11. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва. - К.: Муз. Україна, 1971.
12. Павлюченко С. Елементарна теорія музики. -К.: Муз. Україна, 1990.
13. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640с.
14. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання.– К.: ІЗМН, 1997.
15. Смаглій Г.А. Маловик Л. В. Основы теории музыки. - Харьков, 2004.
16. Смалько М.Ф., Яковенко Л.П. Самостійна робота у фортепіанному класі. Робочий зошит І курсу «Основний музичний інструмент». Навчальний посібник для студентів І курсу вищих мистецьких навчальних закладів освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» та 014 «Середня освіта. Музичне мистецтво»/ М.Ф.Смалько, Л.П. Яковенко. – Рівне: О.Зень, 2016. - 104 с.
17. Побережна Г.І., Щериця Т.В. Загальна теорія музики. Підручник.- К.:Вища школа, 2004.
18. Швидків Г. Р. Формування вокально-технічних навичок у співаків-початківців: навч. посіб. Рівне : Вид. О. Зень, 2008.

19. Шип С.В. Музична форма від звуку до стилю. - Київ, 1998.
20. Юцевич Ю. Музика. Словник-довідник.- Ткрнопіль: Навчальна книга.- Боглан, 2003.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС

1. <http://library.rshu.edu.ua/>
2. <http://www.info-library.com.ua>
3. <http://www.lib.meta.ua>
4. <http://www.lib.ua-ru.net>
5. <http://www.nbu.gov.ua>
6. <http://www.osvita.org.ua>
7. <https://pidruchniki.com/>
8. <http://www.toke-cha.ru/penie.html>